

Prava Pučka Sloboda

PREDPLATNA CIENA NA GOD. K 2
- NA PO GOD. 1 - POJEDINI BROJ 2 p.
PREDPLATA SE ŠALJE UREDNIŠTVU

izlazi svake subote

IZDAVATELJ, VLASTNIK I ODGO-
VORNI UREDNIK: VLAD. KULIĆ
- UVRSTBE PO CIENIKU III POGODBI

God. I.

ŠIBENIK, 20. lipnja 1908. god.

Broj 8.

Uredjenje „stranke prava“ u Šibeniku.

Pravaška misao živa je ko vatra u duši junačkih šibenskih gradjana.

Kad se u nedilju na 14. ov. mj. imala urediti stranka prava u našem gradu, i birati odnosni mjestni pravaški odbor, pozivatelji su bili naumili držati jedan prosti sastanak.

U tu svrhu su razaslali neko 120 pozivnica, ali rodoljubni šibenski težak, doznajući za sastanak dohrlu u tolikom broju da su se brzo proširne prostorije sokolane dubkom napunile. Preko četiristotine pravaških junaka, zanosnih rodoljuba došlo je na sastanak, koji se radi učestvovanja, zanosa i obćeg zanimanja, pretvorio u pravu skupštinu, u pobjedu svete pravaške misli.

Podpresjednik stranke prava u Dalmaciji D.r M. Drinković, otvorio je skupštinu kratkim, jezgrovitim i lepim pučkim govorom, tumačeći prisutnim cilj stranke prava, koja je jedina kadra osvojiti narodna pučka prava, i podignuti dobrostanje zane-marenog našeg puka.

Iza njega je naš urednik pročitao ustav stranke, i protumačio osobitim zanosom koliko taj ustav zagovara sva životna pitanja hrvatskog naroda. Zato pozivlje sve, koji iskreno ljube Hrvatsku domovinu, da se okupe oko hrvatskog barjaka, držeć se svom dušom pravaške misli, koja je čisto pučka. Preporuča braći pravašima da budu složni i da se međusobno ljube, jer sloga i ljubav daje narodima sretnu i veliku budućnost.

Iza ovog govora sledilo je biranje upravnog mjestnog odbora za grad Šibenik, te bijahu izabrani: predsjednikom D.r M. Drinković, podpresjednikom Grgo kan. Tambača, blagajnikom P. Kovačev, a tajnikom Jakov Pasini.

Odbornicim Gg. Josip Dulibić, Josip Trlaja, Grgo Bujas, Niko Aras, Mate Grubisić, Stipe Stošić, Krste Kronja, Krste Jadronja, Jakov Kapetanović i Niko Bogdanović-Panjkota.

Sloga, zadovoljstvo i oduševljene vladalo je kod svih učestnika, pa je bilo milota gledati i slušati, iza zaključnog govora presjednikova — kako gromovitim glasom i veselim licem ono četiristotine junaka pjeva narodnu pjesmu i davoriju stranke prava.

Iza provedenog uredjenja stranke prava u Šibeniku, doći će sada poredu i sela šibenskog kotara. Zato preporučujemo braći pravašima da se uredjuju svugda, jer vojska dobro uredjena, ne boji se dušmana.

Napried pravaši! Vrstajte se u odbore, pa je sigurno pravaška budućnost.

Živila Hrvatska! Živila stranka prava!

Nove ludorije demokrat- skih odvjetnika.

Usilovani smo baviti se skoro u svakom broju sa demokratskim advokatima, koji su od nekog vremena digli zagušljivu prašinu u našoj domovini, na sreću svoje kese, a na očitu štetu hrvatskog pučanstva. Mi to rado činimo, da ih raskrinkamo; hoćemo da puk, osobito „mali puk“ vidi im himbeno i laživo lice, jer se oni bogate i kule grade na žuljima prevarenog „maloga puka“ i jer potajice šuraju sa talijancima, najgorim dušmanima naše narodnosti i jezika našega.

I kao da sve to nije im dosta, u broju 23 „Pučke Slobode“ iznose neke njihove mudrolije, prave ludorije.

Čuj, dakle, puče mali i veliki. Demokratski advokati sad su ti počeli govoriti o dalmatinskoj zemlji i o dalmatinskoj zastavi. Čitaj ovo naše pismo, pa ćeš viditi da te sada na novi način varaju veliki splitski proroci.

O dalmatinskoj zemlji.

Smodlaka i njegovi drugovi advokati kažu da ima dalmatinska zemlja. Ova budalasta tvrdnja nikla je evo prvi put u mudroj demokratskoj glavi.

Do sad smo znali da je Dalmacija **ogranak ili pokrajina** Hrvatske domovine, ali čuli nismo nikada za dalmatinsku zemlju. Na primjer, Italija je sastavljena od više pokrajina, pa ne ćete nikada čuti, Pijemonska zemlja, Romanjska zemlja, Siciljska zemlja nego Pijemonska pokrajina itd. I to je u redu.

Što dakle znači u narodnom smislu zemlja? Znači da gdje god stanuje jedan narod i govori jednim jezikom, tu je i jedna zemlja svega naroda. Na primjer, naša Hrvatska ima više pokrajina koje sve sačinjavaju jednu hrvatsku zemlju: nu ako svaku pokrajinu zovete napose zemljom, vi ste učinili za svaku pokrajinu jedan osobiti narod.

Tako baš uče, ali krivo, demokratski advokati. Po njima imate dalmatinsku zemlju različitu od Banovine, različitu od Bosne itd. zato mora da bude različit narod

u Dalmaciji od onoga u Banovini i Bosni. To su uvijek učili i tim su varali narod autonomaši, pa eto taj nauk prihvatili su i demokratski advokati, s kojim se vara narod.

Oni pišu debelim slovima: „Mi smo i Dalmatinci i Hrvati“, ali tako govore da ugode svojim bajamontovcima, a ne vide da im je govor doista bedast, jer oni bi morali reći da su najprije Splitsani jer su iz Splita, pa da su Dalmatinci, pa Hrvati, pa Austrijanci, pa Europejci, pa a vrag ti ih zna. Ako bude Smodlaka išao dalje ovim putem, morat će na koncu poslati svoje pristaše u Ameriku, pa u Australiju, pa u Aziju, napokon medju crnce u Afriku.

Kažitemi nije li prava ludorija, ova Smodlakina mudrolija? Ali njemu nije stalo da se tim vara puk. Dosta je njemu da „mali puk“ pije njegove laži, i da ih pije dobro. On će mu se svejedno smijati.

O Dalmatinskom barjaku.

Lani su se svi pametni siti nesmijsali demokratskim advokatima, kad ovi nisu znali koji barjak da dadu svojim pristašam u Splitu. Dr. je Smodlaka u Splitu prikupio u pučku stranku svu silu talijanaša, autonomaša, tolomaša, a najviše bajamontovaca, bio je zato na sto muka koji će barjak dati toj svojoj šarenoj četi. Hrvatski barjak, bio bi rasrdio talijanaše, a autonomaški, bio bi ozlovolio Hrvate. Ali se ipak veliki prorok nije smeo; mislio, pa evo što je smislio. Dao je prikrpiti dalmatinski grb na trobojnicu, da budu svi zadovoljni.

Dogodilo se sve obratno. Bajamontovci kad su švidili trobojnicu, odoše kući, a Hrvati od svukuda prosvjedovaše proti ovoj grdobi, koju do tada nitko nije učinio. Smodlaka videći toliki nemar za novi barjak, odnese ga kući, i od onog dana nije se više vidilo toga barjaka. Dobro mu stoji. Tko vragom tikve sadi, vrag mu ih o glavu razbija.

Ovo uzvisivanje i podizanje dalmatinskog barjaka, prava je nesmisao, jer toga barjaka nema. Čudnovato kako to ljeneznadu demokratski advokati, koji hoće da sole svačiju pamet.

Čuj, puče, kakav je pravi dalmatinski barjak. U staro doba Dalmacija je imala svoj barjak, a to je bila baš naša hrvatska trobojnica. Kudgod bi zalepršala trobojnica Hrvati su znali da tu hrvatsko srce kuca, i hrvatski govor zbori. Netom osvojiše silom i lukavošću Mlečići, našu Dalmaciju, oni odmah pomisliše da nas razdvoje. Zato skinuše trobojnicu, znak naše jedinstvene kraljevine, i staviše dalmatinski grb na komad modre krpe. Dakle one tri glave, to je grb, a ne barjak dalmatinski. Lukavi

je Mlečić tako uradio, i od Hrvata u Dalmaciji stvorio autonomaše.

Sada kad datur Smodlaka podiže takozvanu dalmatinsku zastavu, on naš odvaja od Hrvatske, i stvara u Dalmaciji autonomaše.

Tako su lukavi Mlečići našli svoje nasljednike. Ako nevjerujete, otidjite u Split, i tu ćete viditi na pučkim Smodlakovim štionicam mletačku dalmatinsku zastavu. Vice Iljadica, jedan od demokratski dotura, u Šibeniku se borio proti trobojnici — u doba občinskih izbora, — pod mletačkom dalmatinskom zastavom. U Splitu na Marjanu pristaše Smodlakine, i oni doturi demokratski, skinuli su trobojnicu, gdje ju stavilo otrag 12 godina občinsko vieće.

Eto, puče, kakvi su ti demokratski advokati. Kažu oni da su ti prijatelji, a ti plaćaš skupo to njihovo prijateljstvo. Kažu da su pravi Hrvati, a kad tamo izvisuju mletačku zastavu. Kažu da je ovo dalmatinska zemlja, a ne pokrajina Hrvatske naše. Svašta kažu i uvijek lažu. Pa da demokratski advokati ne drže svoje pristaše za lonce?

Demokrati i težačko pitanje.

Demancijalna dobra i kako su postala.

Sve što je naš narod ostavio svojim crkvama, bilo u novcu, bilo u ostavštinam, bilo darovštinom, dao je to za plemenite i dobrotvorne svrhe. U nekim mjestima su bile i bratovštine, koje su upravljale ovim ostavštinam. Tako vidimo, naprimjer, da je u Šibeniku obstojala bratovština sv. spasitelja, sv. Marije, arci-pretalna, arci-djokolna, Gospe od Zdravlja i drugih. Iz prihoda što bi se dobio od zemalja dielile bi se podpore mladićima, osim onih koji su želili biti svećenici i onim takodjer, koji se posvlčivaše drugim naukama.

Kada je Napoleon zauzeo Dalmaciju, a izdajom i prevarom srušio slobodu naše dike Dubrovnika, naprosto je ova dobra, što su pripadala raznim crkvama ili crkvenim društvima, ukrao i uzeo ih k sebi, kao da je to bilo njegovo. Nu ni slava Napoleonova nije dugo trajala. On kao rob ode na otok Elbu, te svrši tamo svoje dane u osami.

Austrija lje opet mirom u Campoformu dobila Dalmaciju. Ona nije hotila vratiti crkvam, bratovštinam i samostanim ona dobra, što je Napoleon ukrao, već ih je prisvojila sebi, ko da joj je to čačino bilo i nazvala ih je demancijalna dobra, što hoće reći dobra državna.

Što država radi iz prihoda ovih dobara?

Država sa ovim dobrima nezakonito upravlja. Ova su se dobra morala povratiti onome, komu su pripadala, jer je to zahtjevala pravica. Nu pošto smo onda, a na žalost još i danas živili u vieku nepravde, vlada je ova dobra dodielila ministarstvu za bogoštovje i nastavu u svrhu, da se sa prihoda ovih dobara podpomažu crkvene ustanove, a nadzor nad upravom povjerila je u dogovoru sa ministrom finance, finacjalnim uredima. I ovako nastali su kod nas demancijalni težački odnošaju, koji je puno u našoj zemlji.

Možemo li mi opet postati vlasnici ovih dobara?

Možemo. Vlada je uvidila, da nepravdedno oteta stvar nije nikad blagoslovljena, a do-

bro i naša poslovice veli: Oteto, prokletolza mnogo nagovora, vlada se je sklonula, da ova dobra razproda. Radi ovog ona je izvela procienu po cijeloj našoj zemlji i ova je sad kod nje na stolu. Procienene su izveli naši ljudi, a valja priznati, da su bili duševni.

Što nam sad ostaje? Pošto vlada (demancij) neće da prodade pojedincu samo njegovu zemlju, već hoće, da proda sve skupa, što se odnosi na jednu zakladu, to moramo nastojati, da se naši težaci sduže u jedno društvo, nadju novci i plate demancija, a kašnje prema procieni od demancija izvedenoj, svaki kupi svoja dobra, koja sada kao kmet uživa. Razumije se po sebi da svaka udruga ima biti napose za svako mjesto. (Sliedi)

Nešto o slobodi.

A sada da ti dvie rieči rečem i o političkoj slobodi, za kojom opravdano i pohvalno čezneš, i koja ti je duboko u sreću uvriježena.

Svaki narod ima pravo, da sam sobom upravlja i vlada. To pravo ima dakle i hrvatski narod.

I po božjem i po ljudskom zakonu ima pravo na narodnu nezavisnost, na jedinstvo i slobodu domovine.

Hrvati su pod vlašću svojih narodnih kraljeva, uživali tu narodnu nezavisnost i slobodu. Ali radi naše nesloge, te najgore slabosti Hrvata, stali su s našim narodom upravljati kraljevi drugih naroda. I tako je naš narod, koji se nikad nije odrekao svoje državne samostalnosti i koji se je za svoju državnu samostalnost kroz viekove borio u ljutim okršajima sa svojim silnim protivnicima, ipak malo po malo izgubio tu svoju narodnu nezavisnost i ako mu ju još i danas njegovi ljuti dušmani u pismu priznaju.

Da mogu lakše s našim narodom vladati i u političkom ga robstvu još uvijek držati, njegovi su dušmani razkomadali liepo hrvatsko kraljevstvo.

Hrvati su se uvijek opirali tomu nasilju svojih dušmana, od bana Svačića, pa do neumrloga Starčevića. Ovaj je visoko podigao barjak jedinstva i slobode domovine.

Pravaška je stranka u svoje krilo skupila sve poštene sinove naroda. Pod barjakom Starčevića u ovo posljednje vrijeme po cijeloj domovini, razmahala se je borba za jedinstvo i slobodu našega naroda.

Ako budemo svi složni i ustrajni u radu, doskora će, ako Bog da! i naš narod slaviti uskrsnuće starog hrvatskog kraljevstva i osloboditi se svih svojih bahatih dušmana, koji su ga kroz viekove gnjavili i tlačili.

Stoga svi kao jedan čovjek pod zastavu Ante Starčevića, pod pravašku zastavu: zastavu jedinstva i političke nezavisnosti naroda!

Dok hrvatski narod ne dopre do žudjenoga jedinstva, do podpune narodne nezavisnosti i najbolja unutrašnja uprava ne može da ga zadovolji. I mi se nalazimo u ustavnoj državi, pa koja nam korist od toga?

Banovina je po ustavu poznata kao kraljevina, ravnopravna kraljevini Ugarskoj. Pa? Sila i bahatost Madjara, koji ne poznaju ni pravice ni poštenja, i od toga hr-

vatskoga kraljevstva stvoriše svoju pokrajinu, županiju; pa prirodjenim divljačtvom i silničtvom, izsisavaju iz Banovine i krv i novac.

A Dalmacija? Po pravu bismo imali biti sdruženi sa braćom u Banovini. Ali naši zastupnici valja da idu u Beč. A što može ondje da uradi ono nekoliko naših zastupnika, koji navrću vodu na svoj mlin? I stoga vidimo našu zemlju zapuštenu u svemu. Tudji se jezici baše po njoj, a zapostavlja se hrvatski jezik, jezik ciele zemlje. Zemlja je do kraja osiromašena. Nema industrije, ni industrijalnih škola. Narod seli u daleke krajeve da se prehrani.

I krv i novac iz naše zemlje izsisaje tudjinci.

To i još gore može se reći za Istru.

A Bosna i Hercegovina? Još i danas stenju pod mrzkim apsolutizmom. Ni izkre ustavnoga života tu ne vidiš. Nema tu ni zastupnika ni sabora. Tudjinska vlada i u onim zemljama takodjer vlada!

Ne; mi Hrvati u svim tim zemljama ne možemo imati pouzdanja u nikakovu vladu, u nikakav ustav. Ne možemo očekivati ni umni ni gospodarski napredak u tim zemljama, dok one ne budu ujedinjene, oslobodjenje od tudjinskih vlada, i dok ne budemo imali zajedničku narodnu vladu, koja će u svakom pravcu natojati o napredku naših divnih zemalja. Bez političke narodne nezavisnosti, nijedna sloboda narodu nije zajamčena.

Politička dakle nezavisnost hrvatskoga naroda, ili narodna smrt.

Da dopremo do žudjenje i opravdane podpune narodne nezavisnosti, uvijek ćemo se u borbi služiti onim sredstvima, koja su u skladu sa vječnim zakonima. Borba je naša u slozi svih Hrvata za narodna prava i slobodu. Bog će nam u toj svetoj borbi pomoći, jer se borimo pod uzvišenim Starčevićem barjakom, na kojemu je velikim slovima zapisano! „Bog i Hrvati“.

Razgovor izmedju Dotura „Evome“ i jedne gospojice.

(Istinski slučaj, koji se dogodio nad jezerom u Imotskom).

Dotur „Evome“: Dobar večer. Učite li, velecijena gospojice, kako da postanete demokratice.

Gospojica: Da, Doture, vazda sam bila a i biti ću hrvatica, ali demokratice nikada.

Dotur: Gospojice, kada bi ste Vi znali, što je demokratizam, Vi bi ste odmah postali dušom i srcem demokratice.

Gospojica: Vi mi protumačite, jer ja ne razumijem.

Dotur: Gospojice, mi smo se demokrati ustali najviše proti tome, što ne možemo trpjeti misnike u javnom životu, i da oni podižu blagajne. Svuda valja da su oni izključeni.

Gospojica: To baš, doture, ne mogu razumjeti. Zašto oni ne mogu sudjelovati biti birani javnom dobrom radu, i zašto da ne mogu oni otvarati seoske blagajne. Kroz stotine godina oni su uvijek bili uz jadnog težaka, i nastojali da stanu na kraj onoj trgovini sto po sto.

Dočim vi klobučari vazda ste daleko bili od jadnog težaka, od njegovih žulja ste živili, namete mu stavljali, a sramili ste se i govoriti jezikom pučkim. Sada, kad se i tešak dohvatio svojih prava, eto vas klobučara dotura k njemu ne da mu pomognete, nego jedinom svrhom da se borite proti misnicima, koji su od vajakada s pukom bili.

Dotur: Ali gospojice, to ne prudi ništa, mi moramo upotrebiti svako sredstvo proti njima, i jedino na taj način mi ćemo svi postati jednaci.

Gospojica: Dakle proti njima i laž, i klevetu i ocrnjivanje, ali to znači da vi demokrati imate runjavo srce i pokvarenu dušu. Što kažete da moramo biti svi jednaki, ja mislim da bi nam morao služiti na izgled misnik, No ako baš hoćete da budemo jednaki bez njega, Vi, doture, položite doturstvo, a moj će čača bikarstvo, pa ćemo dieliti na pola.

Dotur: Ne, gospojice, Vi me ne razumite.

Gospojica: Priznajem, doture, da niesam učila visokih škola, da Vas mogu razumjeti, ali znam da su advokati najviše krivi siromaštvu našega puka, jer dobro kaže poslovice: Bog i Hrvati: a m..... su demokrati.

Dotur: (sav kao vatra živa) Gospodjice kako se Vi usudjujete tako mene vrijedjati? Ja ću Vam odmah dati plesku.

Gospojica: Slobodno, ako smijete. Ja Vas ipak niesam htjela uvriediti.... Rekla sam Vam što poslovice kaže. Ali, doture, čuvajte se, da ne dobijete belaj na glavu, kako su ga dobili svi silnici. Proći će i vaša sila, pak ćete klicati i pitati proštenje, ali će biti kasno.

Dotur: (opet kao živa vatra). Gospodjice, ne vrijedjajte me toliko. Da bi se moja inteligencija snizila pred jednim prostakom i glupanom.....

Gospojica: (odlazeći) Doture, sluga sam ponizna.

Donosimo ovaj istinski slučaj, da naši čitaoci shvate, kakvim se dokazima služe demokratski advokati. Ovaj gospodin (Dr. P.) ne žaca se prietiti pleskom jednoj gospojici, jer ne htjela se pokoriti njegovoj preuzvišenoj „inteligenciji“. To je, puče, sloboda, koju ti daju demokratski advokati, ili se njima pokloni ili ćeš dobiti po gubici. Ali će zakukati i njihovo silništvo, samo neka je u nama srca, kakvog ga ima ova gospojica, prava junakinja. Evala joj!

Obrani nas, Bože, demokrata!

Bože mili na daru ti hvala!
Svuda ti je zloća žile dala,
Svit se diga protiva svetosti,
I čine se svake opakosti,
Nema više sklada a ni mira,
Jer Kršćanska otančava vira,
E je zloća došla do nebesa,
Bog pripušta pa se zemlja stresa,
Evo nema rose iz oblaka,
Da veseli jasnoga težaka,
Trudi, radi, nikad živa mira,
Al zaludu, jere tanča vira.
Dotur Joso i njegova stranka,
Voje piše, braćo, brez pristanka,
Ne piše ih, da mu ža' je puka,

Nego mu je na srdašču muka,
Da ga sprema na carevo više,
Eto njemu privelike sriće,
Još bi Joso tri godine šara,
Kad bi takog dočekao dara,
Nedaj Bože ni takoga danka,
Hrvacka bi zakukala majka.
Kan se toga, ne troši papira,
U Hrvatim još je stara vira,
Nećeš, Joso, okrenuti težaka,
Jer se drži hrvackog barjaka,
Za nj će živit, za njim putovati,
Kano dite, kud ga vodi mati,
Ja ne velju, nit ću govoriti,
Nit ću lagat, nit ću zatajati,
Naćeš svagdi pokojeg barabu,
Al ćeš šnjima sriću naći slabu,
U varanju oni su ti prvi,
U vinu će zaželiti krvi.

Nego Jozo ostavi se toga
Privati se dobrog posla tvoga!
Ti doture za jednu parnicu,
Uzeti ćeš banku deseticu,
A koja ti i od deset veća,
Pa što bi to na novine meća!?
To je tvoja donila ti škola,
Nek je za puk, oto teška bola!
Još ti trčeš po Proloženi vičeš:
Glasujte me za carevo više,
A tako mi poštenja i sriće,
Vidit ćete proložani mladi,
Da ću otić milostivoj vladi,
Izprosit ću svu potribu vašu,
I u Bosni dobit ću vam pašu.
Milostivu vladu ću moliti,
Neće više gospodara biti!
Ej Smodlako, svagdi Splita nije.
Pa ti znadeš Imočanac gdi je —
Ne bojmo se, braćo, krajišnjaci
Imočani i mladi kršljaci,
Držimo se našeg starog sklada,
Pritvoricam oprimo se sada,
Ranjeni smo, ma nećemo lika,
Držimo se, braćo, svećenika.
Još bih piva, ma sada nemogu,
Nego hvala Svemogućem Bogu!
Trudi, radi na deset nokata . . .
Obrani nas, Bože, demokrata.

Mijo Bušić.
težak iz vinjana

Naši dopisi.

Iz Primoštena, 10. 6.

Poklen je počela izlaziti u Spljetu „Pučka Sloboda“, vidilo se je i kod nas da dolazi iz busije po koji broj. Kažemo iz busije, jer se nije znalo čisto tko je dieli; najprvo imala su je djeca. U prvim brojevima obećavala je „Pučka Sloboda“, da će kako prava nevjesta urediti kuću i pokućstvo, dočim razumilismo, da ta nevjesta nije došla čistiti paučinu u kući, dali počela je odstranjivati ono, što je obitelji najkorisnije t.j. skidati i tlačiti svete slike, da tako zaboravimo moliti se dragomu Bogu, pak smo ukratko učinili s njome račun i poslali je iz kuće, jer nije bila vinčana, nitko se nije „Pučkoj Slobodi“ predbrojio.

Nakon skupštine što je držala u Spljetu stranka prava, „Pučka Sloboda“ opet se je ušljala u svečanm odielu, misleći, da će nas obmamiti sa praznim obećanjem i hvalisanjem njezinog vodje, koji svakoga ozloglasuje, a najveće sveštenike, da tako utuče u nami vjeru, bez koje ne može narod ob-

stojati. Obećaje nam dati ono što ne može, a ne bi nam dao i kad bi to mogao. Gdje je bio i što je učinio dobra dr. Smodlaka, taj sadašnji vodja „Pučke Slobode“ kada smo ga iaabrali našim zastupnikom za pokrajinski sabor? Kada je kao takav bio imenovan predsjednikom na Zemaljskom odboru, odklen je mogao po dužnosti objelodanjivati tegobe puka, predlagati i preporučivati prosvjetu, gospodarstvo, obrt i slobodu, dieliti milosti gladujućim i bolesnim siromasima. Mjesto tako djelovati i zagovarati interese puka, dr. Smodlaka je sklopio pogodbu sa obiteljom Vidovića, te proti Primoštenu i Rogoznici podigao parnicu, ništa manje nego da su ciela ova dva odlomka podložna feudu ne izključujući niti jednu česticu zemlje, dapače još i ribu, koja bi se ulovila u moru, te tako namjeravao upropastiti za uvijek dva najnapučenija odlomka političkog kotara šibenskog i staviti na prosjački štap 6000 stanovnika, koji su se njemu povjerali birajući ga svojim zastupnikom. Ovo nije izmišljotina doli je fakat, jer je parnica vodjena za celih šest godina protiv primoštencima i naniela nam do 30.000 kruna troška, ali hvala Bogu i poštenim, vještim i pravednim sudcima, šibenskoj občini, koja nam je uvijek bila pri ruci. te zauzimanjem radišnog zastupnika Dulibića „Primoštenci su dobiti. Iznajmo ovo na javnost, da se mali puk ugleda, koliko ima izkrenosti u dotura Smodlake, koga je Bog nadario velikim umom i naukom na šietu puka, jer u njemu nema izkrenosti i ljubavi prama puku kako on u svojoj „Pučkoj Slobodi“ piše, dok se na novo dočepa zastupničkog mandata, pak na koncu odvrati svojim biračima, kako je i nama uzvratilo. Promisli, dakle, dobri brate, težače, koji si do sada dao se hvatati na liepak „Pučke Slobode“, odaleći se dok ti je na vrijeme, a ti, koji do sada niesi uz Smodlaku bio nemoj se približivati, da ti se ne dogodi kako i nami, a možea još i gore. Svjetuju Braća težaci.

Skradin.

Ovih dana obišao ja Petrovo i Kosovo polje, okolicu kninsku, drnišku, dobar dio občine šibenske i svu skradinsku. Odavna ne pala kiša, pa sve zamrlo. Trava izgorjela, usievi nedorasli, blago od gladi i, žedje zakukalo. Bit će velike nevolje. Nastajne zime, a i o jeseni, biti će i gladi. Od pomankanja hrane narod će oslabiti. bolesti zarediti. Naši načelnici i uplivni ljudi neka ozbiljno o ovome razmišljaju, pak učine što mogu, da narodu u horu u pomoć priteku. Samo na vrijeme, jer poslje boja, kopljem o ledinu, a tko odma daje, dvostruko daje. Sakupite se gg., učinite što možete, narod će vam zahvalan biti.

Iz Konjevrat, 15. lipnja.

(Laš je ušla u krv demokratima). Ljudima, koji pišu u „Kremenjaku“ svaki nepošteni rad, sveta je stvar. Majstori su u lažima i klevetama, jer davno su izgubili svaku ljubav za istinom i poštenjem. Takovi obješenjaci na sramotu su roda ljudskoga. Oni primaju dopis iz Konjevrat! Kad svak živ u selu znade, da je u dopisu gola golcata laž. Oni sa skovali dopis, samo da nahuckaju one, koji niesu iz sela, proti našem župniku. Ovo je jedan povod više, da će konjevračani zamrziti još jače na šibensku crnu družbu, koja bi dobro učinila kad bi malo oprala

svoga dura Vicu od one kaljužine, koju mu je u duši i čudi odkrio dr. Tresič. Duru Vicu je teško što se ne može on i njegovi toвити na obćinskim jaslama, kao da im je bilo malo pašovati za punih trideset godina!

Glavice, 13. lipnja

U jućerašnjem broju „Velebita“ neke se dobre duše sjetiše našeg „Smradova“. Ipak im za to ne ćemo skinuti kapu do crne zemlje, kako bi ta gospoda željela. Onakovim sladkišima mogu mamiti samo njihovu vjernu djecu, ali nas glavićke pravaše nikada! Dobro nam je poznato, koliko bibera imade u tim sladkišima, pak bi nam mogli opariti usta. Svrha onog dopisa nije pogodila cilja. Na nas možete, gospodo, ne računati. Mi ćemo jedino stupati složno s ljudima, koji srcem na dlanu za narod rade.

Glavićki pravaši.

Posebni Poućni dio „Prave Pućke Slobode“.

Svake godine čita se po novinam, da vlada zabranjuje izvoz i uvoz životinje iz jednog mjesta u drugo; iz jedne pokrajine u drugu. Razlog ovakovim zabranama uvijek su priljepćive bolesti t. j. takave bolesti, koje raznim okolnostim se ove mogu prenieti iz bolestne na zdravu životinju i ovu okužiti.

Da su ogromne štete proizlaćeće od takovih bolesti za gojitelje životinje velike, o tom neimam namjere govoriti, to svaki misaoni ćovjek lahko će si sam predstaviti. Koliko mi dopuštaju okolnosti, ovdje ću se osvrnuti na znaćaj najopasnih i obićnije bolesti i o njihovim uzrocim, željom, da cienjeni ćitalji „Prave Pućke Slobode“ mogu se ovime okoristiti u nućdi, koje neka jih dobri Bog ćuva.

Medju ovakove bolesti spadaju: Slinavka i šap (Aphthae epizoticae); Bedrevica (febris carbunculosa) te Metiljavost (Cachexia icterico verminosa). Sve ove bolesti ubrajaju se u red onih, koje napadaju organe probavila, t. j. takove ustroje životinjsko g tiela, koji životinji sluće za hranu i probava, i zato se, obćenitim imenom zovu — bolesti probavila — Pošto svaka bolest ima posebne siptome (znakove) i druge uzroke, to ću se osvrnuti na svaku napose, za laglje razumjevanje ćitalelja.

Poćet ću sa prvom naznaćenom.

Slinavka i Šap.

Ova bolest dolazi kod goveda, ovaca, krmadi, dapaće i kod konja; nu kod konja samo slinavka.

Znakovi slinavke jesu:

Životinja manje jede, slabije prećiva, tećko zvaće, a još teće guta. Sluznica je u gubici vruća: na njoj ima mnogo sluzave tećućine, koja se poput konca iz gubice ciedi. Životinja rado drći gubicu u hladnoj vodi. Krave muzare manje davaju mlika; mlieko im je modrušasto, vodeno i nezdravo za ćovjeka. — Treći ili ćetvrti dan omjehuri se jezik, sluznica gubice, dapaće i vanjski gubac i oko nosa. Mjehurići su bielo-ćuti, kano zrno od prosa veliki, a ćesto puta kolik je grašak (zrno od bića) dapaće i veći, osobito ako se više njih sjedini, onda nastane jedan podosta velik mjehur.

U mjehurićim nalazi se bistra ćutkasta tećućina, koja se na skoro u gnjoj pretvori.

Ćetvrti ili peti dan spomenuti mjehurići popućaju, a dotićna mjesta ostanu ranjava ili gnojjava.

U 9-12 dana poraste tamo novi pleteć, tako da se samo malene zarastice opaziti mogu.

Većinom se ovoj bolesti pridrući slaba groznica.

Bolestna životinja veoma omršavi, ali se i brzo oporavi, ćim ozdravi.

Kod šapa opaća se spoćetka, da je Kićica, papci i prostor medju papcima, mjestnici crveniji i osjetljivi; zatim se dotićna mjesta omjehure i t. d., u obće se šap isto tako na napomenutih mjestih oznaćuje i razvija kano i slinavka, jedina je razlika u mjestu gdje se nalazi.

Ako se životinja, koja strada od šapa, tiera po veoma prašnom putu; ili ako mora stati u mokraći, ili pako ako se šap lieći ljutimi sredstvi koji jako razdraćuju, okrene bolest na gorje, zahvati i mesnate dielove kopita, nastane gnojušenje. Potraju li škodljivi uzroci, to će i rog od mesnatih ćestih odpustiti, dapaće moće i vućac sa svojim ubitaćnim posliedicam u kopito doći. Ovakav šap se zove goropadni šap. Tećajem ove bolesti ukaću se gore spomenuti mjehurići i na sisam.

Uzroci su ove bolesti većinom zaraza što se u zraku nalazi, a pojavlja se skoro samo epizoptićki, t. j. u pojedinim pokrajimam. Tećajem bolesti razvija se priljepćivost, koja je stalne naravi te se osobito u slini nalazi; stoga prenese li se slina od bolestne životinje na zdravu, okući ju.

Kad se pojavi takova bolest, dobro je savjetovati se sa živinarom koji će lick odrediti prama stanju i stupnju bolesti. Svakako ćistoća u staji i hrani, glavni je uvjet ozdravljenja životinje.

Prigovori i odgovori.

Nisu im parovi..... Sjećamo se nekog barabe, bezobraznika, klevetnika, lopova, smutljivca, bludnika, od koga je bjećao: ali to njega nije peklo, jer odavna izgubio i ljudski stid, pa bi s nekim ponosom govorio da seljani nisu njegovi parovi. Ovo nam je palo na um, kad smio proćitali kako demokrati oko „Kremenjaka“ pišu da im poštenu šibenski gradćani nisu parovi. Eto, barem su jedanput kazali istinu.

Kako vara „mali puk“ D.r Smodlaka. Na skupštini u Splitu dotur Smodlaka dao je glasovati za „mali puk“ ovu toćku: „Da se u sve javne urede u Dalmaciji ima uvesti hrvatski jezik, koji je jezik svega puka dalmatinskoga, a ne da u našoj kući vladaju kao sada tudji jezici“. Ovako dotur Smodlaka „malome puku“, doćim svoju Pućku Štedionicu u Splitu dao je upisati hrvatski, talijanski i njemaćki. Dakle u dva tudja jezika, proti kojima je govorio na skupštini. To znaći, reci i poreći. „Malome puku“ jedan cukarin, a s druge strane namiguje i talijancima i njemcima. Eto, puće, kakva je iskrenost kod demokratskog advokata! Ajde da, vidićemo koliko će to varanje trajati.

Radnici nam se tuće na ponašanje kotari pjeneznićkog liećnika, koji kad jadni knjemu dolaze tjera ih i neće da ih pregledava. To ne smije da bude, i ako se Gospodin nepromjeni, udarit ćemo mi u druge diple.

Dur Vice šetalica ipak je nećem koristan. Nikidan jedan tećak jašeć na magarćiu a vidio Dr. Vicu šetat po poljani reće: „Ma nu, bar obćini ne trećuje trošiti za nabivanje zemlje po poljani, jer on Dr. Vice neprestano šetajuć nabije je dosta“. Borme je tako.

Svega po malo.

Belgija. U njoj se bore tri stranke: katolićka, liberalna i socijalistićka. Ove dvie zadnje su ko brat i sestra ili pravije blizanci. Kadgod treba udariti na katolike, vazda se sloće. Tu skoro su bili izbori. Sasvim pobratinstvom socijalista i liberalaca, katolici odnieti većinu. I do sada su bili na vladi, pa će eto i sada. Belgija je bogata zemlja, narod u njoj izobraćen i liepo odgojen. Socijaliste-liberalci, to su ko naši demokrati-socijaliste. Nastoje svim nepoštenuim sredstvima da zavade katolike, da ih s puta uklone neka im je na korito doći. Nego neće toga doćekati. Svjestan je. Belgijanac, znade su za ćim teće demokrati-socijaliste, pak kad su izbori idu svi složno proti onima, koji bi ga htjeli oguliti a sebe obogatiti.

Englezka. Ova je drćava sada najveća sila na moru. Puno ratnih brodova imade, a opet to brodovlje jakoću i velićinom nadkriljuje sve brodovlje svih kraljeva. Zadnjih godina poćela se nadimati Njemaćka da ju dostigne. Ali sve uzalud. Englezi, u kojih ne fali novaca, stali još više umnozavati svoje brodovlje, bojeći se da im Njemaćka neotme vlast na moru, pa i na šelbine. Da pak još jaći budu, sprijateljuli su se i sdrućili sa Rusijom i Francećkom, a da tako sjegurnije na put stanu širenju njemaćke vlasti. Bilo prijatelj ili neprijatelj naš, naći će se netko da osveti Hrvate. Dosla su nam zla poćinili. Bog ne plaća svaku subotu! Poljaćki uzdisaji i vapaji mora da dopru do priestolja Boga pravednoga, sudca i osvvetnika.

Poruke Uredništva.

Prijateljima Split, Zaostrog, Kaštela, Gornje Primorje Šepurina. Za ovaj broj bilo nam je ne moguće, u dojudćim nastojat ćemo svakako.

Prijatelju S. Split Ćao nam je nemamo nit jednog iztiska od onih brojeva ciela zalih razprodana.

Hvala Vam na dopisnici.

Preporućujemo Vam širenje lista a najvećma šiljanje viesti iz grada i okolice. Zdravstvujte. Bog i Hrvat!

Hrvatska Tiskara (Dr. Krstelj i dr.) — Šibenik

KOD

Šime Šupuka

(Petrićeva kuća kod pazara)

moće se dobiti prve vrsti

Engleske Modre Galice i najfinijeg taljianskog Sumpora uz vrlo povoljne ciene.

Suviše isti prodaje:

Jećmeno brašno od naškog žita dobro ustrojena 100 Kilogr.	f. 10-80
Zob magjarsku „ „ „	10--
„ bosansku „ „ „	9-50

Posluga brzo i toćno.